

működő egyetemi kiadójának a tevékenységét. Kiemelte, hogy a nyílt hozzáféréssel történő publikálás erősíti az egyetem egyik legfontosabb célkitűzését: az intézményben zajló kutatások minél szélesebb körrel való megismertetését. A UCL Press szabad hozzáférésben jelentet meg több folyóiratot (köztük a *Jewish Historical Studies*-t) és évente mintegy ötven társadalom- és bölcsészettudományi e-könyvet.

Bernhard Mittermaier, a Forschungszentrum Jülich könyvtárvezetője bemutatta az intézeti könyvtár által fejlesztett adatbázist, amely a kiadókra bontott előfizetési, publikálási és használati adatok segítségével támpontot nyújthat az intézmény kutatóinak a megfelelő publikálási szokások kialakításához. A későbbiekben hasonló szolgáltatást terveznek bevezetni országos szinten is.

A konferencia zárásaként Diane Geraci (a Közép-európai Egyetem könyvtárvezetője), Bernhard Mittermaier és Liam Earney (a Jisc Collections igazgatója) kerekasztal-beszélgetést folytatott Paul Ayriss vezetésével, amelynek kapcsán több más téma mellett kitértek a tudományértékelési sajátosságokra; a kutatók, finanszírozók és könyvtárak közti kommunikáció fontosságára; a Plan S jelentette kihívásokra.

A konferencián elhangzó előadások egybehangzóan jelezték, hogy a tudományos világ jelentős változások előtt áll, és minden szereplőnek fel kell készülnie arra, hogy a változások a tudományos közösség és az egész társadalom javára szolgáljanak.

Lencsés Ákos
MTA KIK EISZ Titkárság

ÖRÖKZÖLD

EGYHÁZI KÖNYVTÁROSOK TOVÁBBKÉPZŐ TANFOLYAMA – 1973

Hazánkban 30 nagy és több ezer kisebb és kicsi (főként egyházközségi, gyülekezeti, plébániai) egyházi könyvtárat találunk. Állományuk hozzávetőlegesen hárommillió könyvtári egység. Gyűjtőkörük elsősorban a hittudományra és a társadalomtudományokra (filozófia, történelem, jog, irodalom, pedagógia, helytörténet) terjed ki; nagyszámú kódexszel, kézirattal, ősnymtatvánnyal, régi-ritka és régi-magyar nyomtatvánnyal rendelkeznek. Ha meggondoljuk, hogy megyei könyvtáraink túlnyomórészt 1949 és 1952 között jöttek létre, és maga a „korelnök”, a Győri Megyei Könyvtár is mindössze 77 éves, világosan látjuk, a tudományos kutatás szempontjából mennyire nélkülözhetetlenek

a 16-19. századi anyagban gazdag egyházi könyvtárak. Jelentőségüket még földrajzi helyzetük is fokozza, hiszen nélkülük a vidék régi könyvekkel való ellátottsága igencsak szegényes lenne.

Az egyházi gyűjtemények kezelése és feltárása speciális ismereteket igényel: részben többet, részben kevesebbet, de főként mást, mint amit és amennyit az egyetemi, ill. a közép fokú általános könyvtárosképzés nyújtani tud. Alapos teológiai, filozófiai, vallás- és egyháztörténeti tájékozottság, tisztességes latin és német nyelvtudás (némi görögről, héberről, angolról és franciáról nem is beszélve) – ez még csak az előfeltétel, amely mellett egy egyházi könyvtárosnak meg kell (kellene!) állnia

a helyét jóformán az összes „hagyományos” könyvtári munkakörben, és nemegyszer értenie kell a levéltári munkához is.

Az egyházi könyvtárak kezelői kevés kivétellel mind egyházi személyek. Közülük azon kevesek, akik az ELTE könyvtárszakán végeztek, és azok, akik – mintegy húszan – a KMK szaktanfolyamán nyertek könyvtárosi képesítést, általában a nagyobb egyházi könyvtárakban dolgoznak. Azt viszont már nem mondhatjuk el, hogy a nagy egyházi könyvtárakban dolgozó könyvtárosok közül ha nem is mind-egyiknek, de legalább minden másodiknak megvan a könyvtárosi végzettsége. Egyébként is a könyvtárósság – a legeslegjobb esetben is – csak másodlagos foglalkozás számukra, hiszen elsősorban lelkészek, plébánosok, rabbik, vagy szerzetes-tanárok, akiket az egyházközségi gondok és feladatok, a gazdasági és szociális problémák, a tanítás, az adminisztráció, az utaztatás az egyes gyülekezetek között, az egyházi továbbképzés, a püspökség ügyeiben való részvétel stb. annyira leköt, hogy minden más csak emellett, emögött, második-harmadik-tizedik elfoglaltságként jöhet számítása. Volt például olyan hallgatónk, aki havonta leutazta a maga 1500-1700 kilométerét az elszórt hitközségek között. Volt egy másik: el lát három református gyülekezetet, két-három könyvtári munkakört, rengeteg idegenvezetést, és ezenkívül van féltucat iskoláskorú gyermeke.

Visszatérve a képesítéshez: a több éves vagy évtizedes könyvtári munka természetesen magába véve is nagyon sokat jelent, azonban a kéziratok és a régi nyomtatványok szakszerű feltárás miatt égető szükség volt már egy speciális tananyagú magasszintű szaktanfolyamra. Az MM Könyvtárügyi Osztályának jóváhagyásával, alapos előkészítés után, 1973 januárjában kezdtük meg ezt az egyévesre tervezett, havi két teljes napot igénybevevő (8-19 óráig) egyházi könyvtárosi tanfolyamot,

továbbképzésnek szánva, vagyis eleve adottnak vettük a középfokú könyvtárosképzés, ill. legalább a Sallai-Sebestyén kézikönyv ismeretanyagát.

A tanfolyam a következő főbb témaköröket ölelte fel: magyar könyvtárügy és könyvtártörténet, bibliográfiai ismeretek, kodikológia, paleográfia (latin, görög, héber, cirill, keleti nyelvek és zenei), történeti segédtudományok (kronológia, naptárrendszerek, címertan), általános és hazai nyomdászattörténet, ősnymtatványok, régi könyvek, illusztrációtörténet (a kódexfestőművészettől a 18. századi metszetekig), papírgyártás, vízjegykutatás, régi könyvkötések, kéziratok-kézirattári munka, állományvédelem, kiállítástechnika, fényképezési és sokszorosítási eljárások. Az előadásokon kívül a hallgatóknak kodikológiából, kézirat-, ősnymtatvány- és régikönyv-feldolgozásból és régikönyvkötés-ismeretből 4-8 órás gyakorlatokat is kellett végezniük. A mindenre gondoló, sokoldalú tanterv összeállításáért Csapodi Csabát illeti köszönet.

Az egyházi gyűjteményi központok a tanfolyam kiegészítésül 3 kétnapos tanulmányutat szerveztek a hallgatók számára, akik így megismerkedhettek az összes jelentős hazai egyházi könyvtárral és a tanulmányaik során tárgyalt kódexekkel, kéziratokkal és régi könyvekkel. A könyvtárlátogatások során a püspökök, ill. más egyházi vezetők személyesen is fogadták és vendégül látták a társaságot, s az így kialakult jó kapcsolatnak is végső soron a könyvtárak látták hasznát: a püspökök iparkodtak rendbehozatni a könyvtárakat, könyvtárosokat neveztek ki, kiállításokat szerveztek, szorgalmazták a hiányos vagy hiányzó katalógusok rendbetételét, felállítását, a könyvtár történetének megírását, a megyei könyvtárakkal való együttműködést stb.

A felkért negyven előadó mindegyike a saját szakterületének kiváló szakembere, nemegyszer

közismert tudósa – így részben emiatt, másrészt a hallgatók minden várakozást felülmúló érdeklődése és aktív részvétele következtében a tanfolyam rendkívül magas színvonalú volt. Az oktatógárda egyetemi tanárokból, akadémiai és más kutatókból, az OSZK, az MTA Könyvtára, az Egyetemi Könyvtár és az Országos Levéltár szakemberiből állt. Az OSZK-KMK részéről a következő kollégák tartottak előadásokat: Bata Imre, Berlász Jenő, Borsa Gedeon, Csapodiné Gárdonyi Klára, Fallenbüchl Zoltán, Fazekas József, Harasztly Gyula, Hervay Ferenc, Holl Béla, Papp István, Pintér Márta, Sebestyén Géza, Szentmihályi János, Vekerdí József, Vizkelety András,

Windisch Éva. A tanfolyamnak igen nagy és jó szakmai visszhangja van mind könyvtárosi, mind pedig egyházi körökben.

Összesen 45 egyházi könyvtáros kapott bizonyítványt: közülük egy izraelita, négy evangélikus, 8 református, és 32 katolikus. Az 1973. november 16-án tartott évzárón több püspök és egyházi vezető mondott köszönetet a Művelődésügyi Minisztériumnak és a KMK-nak a tanfolyam megszervezéséért. Egyúttal azt is kérték, hogy a jövőben évi 2-3 napos szakmai konzultációra hívjuk össze a hallgatókat. Ha ezt sikerülne megvalósítanunk, akkor a hosszú évekre tervezett RMNY-vállalkozás is jól felkészült, megbízható szakemberekre támaszkodhatna.

Forrás: Pintér Márta: Egyházi könyvtárosok továbbképző tanfolyama – 1973 in OSZK Híradó 16 (1973/11-12) 245-247.

PRÓNAY SÁNDOR-DÍJAS MŰVELŐDÉSTÖRTÉNÉSZ, EGYKORI EGYHÁZI GYŰJTEMÉNYVEZETŐ: DR. SZÁLA ERZSÉBET

Az evangélikus egyház szervezésében 2018. november 11-én került sor a hagyományos Márton-napi ünnepségre, melyen átadták az egyház gyülekezeteiben az iraki üldözött keresztények támogatására összegyűjtött mintegy 10.000.000 Ft-ot. Pröhle Gergely országos felügyelő átvehette az OSZK-tól azt a 15 könyvrítkaságot, köztük a Balassa-kódexet, melyet 1950 óta letétként őriztek.

Ezen az ünnepségen osztották ki az Ordass Lajos – és a Prónay Sándor-díjakat is.

A laikusoknak alapított Prónay Sándor-díjat Szála Erzsébet művelődéstörténész, a Soproni Evangélikus Gyűjtemények korábbi igazgatója vehette át. Őt az egyház írott és tárgyi emlékeinek tudós és gondos gyűjtéséért, gondozásáért

és bemutatásáért évtizedeken át végzett munkájának elismeréseként jutalmazták a kitüntetéssel.

Szívből gratulálunk!

*Ásványi Ilona
EKE elnök*